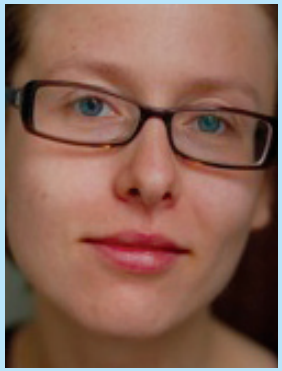

Юлія Сахно
соціолог,
молодший науковий
співробітник КМІС

КУДИ ВСТУПАТИ УКРАЇНІ? (ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ, МИТНИЙ СОЮЗ, НАТО)

З 9 жовтня по 19 жовтня 2014 року Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) провів всеукраїнське опитування громадської думки. Методом особистого інтерв'ю опитано 2025 респондентів, що мешкають у 110 населених пунктах усіх областей України (окрім Луганської області та АР Крим) за стохастичною вибіркою, репрезентативною для населення України віком від 18 років.

У Луганській області через воєнні дії і проблеми з транспортом виявилося неможливим проводити опитування. Інтерв'ю, які мали проводитися в Луганській області, були проведені в Донецькій області, населення якої за своїми електоральними та багатьма іншими політичними орієнтаціями найменше відрізняється від населення Луганської області (дослідження проводилося як на територіях, що підконтрольні Україні, так і на територіях, що не підконтрольні).

Статистична похибка вибірки (з імовірністю 0,95 і за дизайн-ефекту 1,5) не перевищує: 3,3% для показників близьких до 50%, 2,8% — для показників близьких до 25%, 2,0% — для показників близьких до 10%, 1,4% — для показників близьких до 5%

Європейський Союз чи Митний Союз?

Анексія Криму та події на Донбасі помітно вплинули на геополітичні орієнтації жителів України: порівняно із минулим роком, суттєво збільшилася частка людей, які, обираючи між вступом до Європейського Союзу чи приєднанням до Митного Союзу із Росією, Білоруссю і Казахстаном, схиляються до першого варіанту. За даними дослідження, якби референдум з про те, куди вступати Україні, проводився у жовтні цього року, більше половини (56%) дорослих жителів проголосували би за вступ до Європейського Союзу. За вступ до Митного Союзу проголосували би 22% населення. Всього у такому референдумі взяли би участь 77% жителів України, а голоси учасників референдуму розділилися б таким чином: 72% голосів — за ЄС, 28% голосів — за Митний Союз.

Підтримка євроінтеграційного курсу серед населення почала зростати після листопаду 2013 року, проте особливо яскраво ця тенденція проявилася після лютого 2014 року: порівняно із лютим цього року, підтримка вступу до ЄС зросла із 43% до 56%, натомість підтримка вступу до Митного Союзу знизилася із 38% до 22%.

Проте єдності в питанні геополітичних орієнтацій, як і раніше — немає. Наразі за вступ України до Європейського Союзу виступають більшість жителів усіх регіонів, окрім східного: в західних областях України на вступ до ЄС готові проголосувати 87%, в центрі — 67%, на півдні — 46%. Лише на Сході кількість прихильників вступу до Митного Союзу перева-

*Без АР Крим

** *Західний регіон:* Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області; *Центральний регіон:* м. Київ, Київська, Вінницька, Житомирська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Чернігівська області; *Південний регіон:* Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська області; *Східний регіон:* Харківська, Донецька область (в Луганській області опитування не проводилося; інтерв'ю з Луганської перенесені в Донецьку область).

*** Південний регіон — без АР Крим.

Діаграма 1.

*Діаграма 2.**

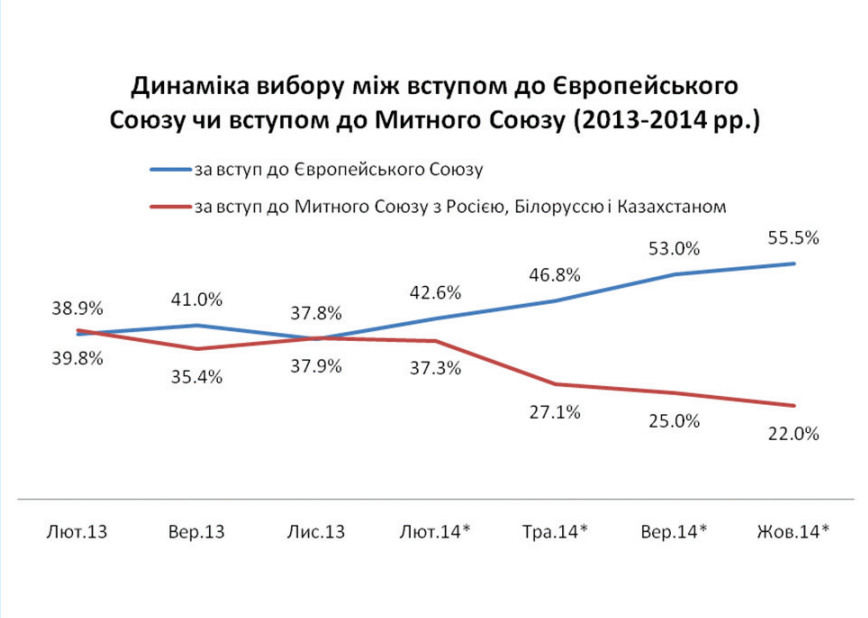

*Діаграма 3.***

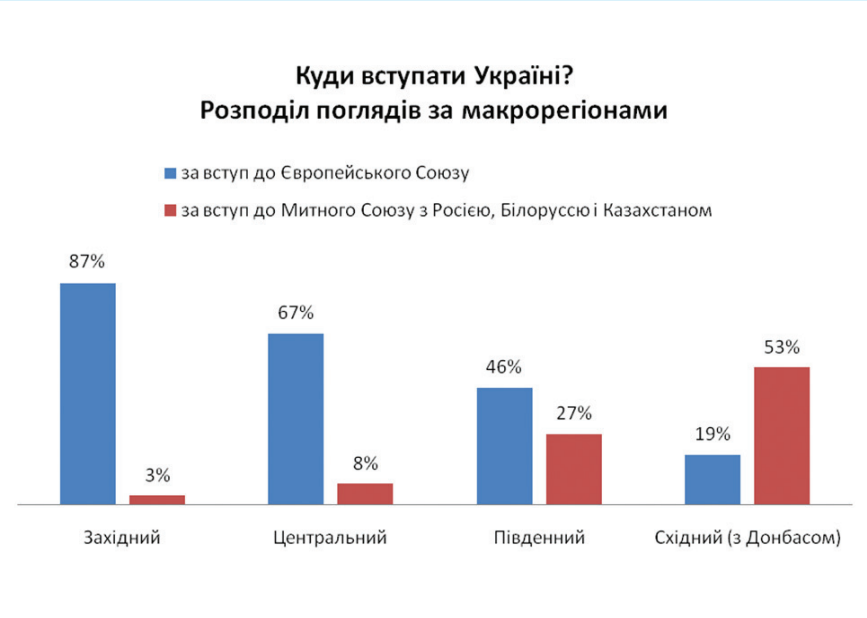

*Діаграма 4****

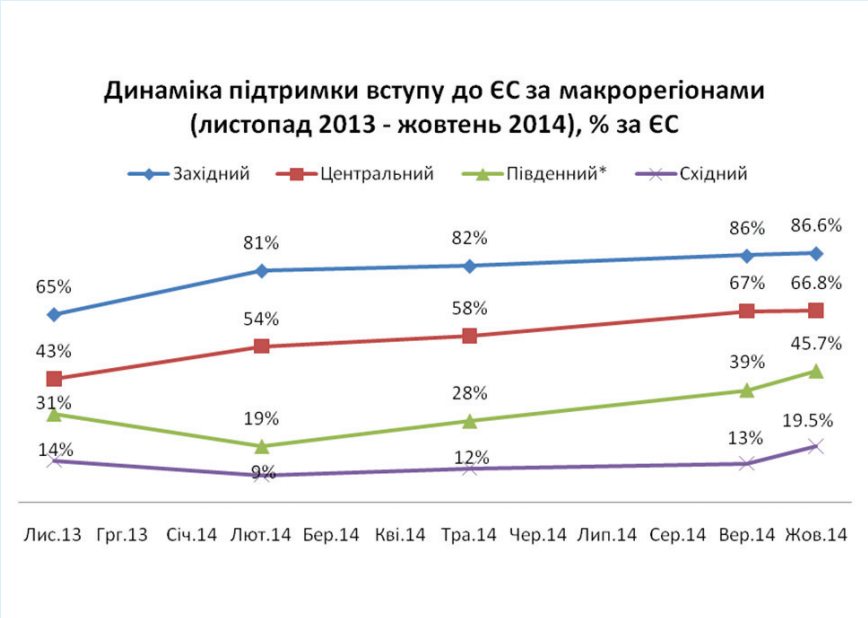

* Південний регіон — без АР Крим

** *Західний регіон:* Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області; *Центральний регіон:* м. Київ, Київська, Вінницька, Житомирська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Чернігівська області; *Південний регіон:* Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська області; *Східний регіон:* Харківська, Донецька область (в Луганській області опитування не проводилося; інтерв'ю з Луганської перенесені в Донецьку область).

Діаграма 5.*

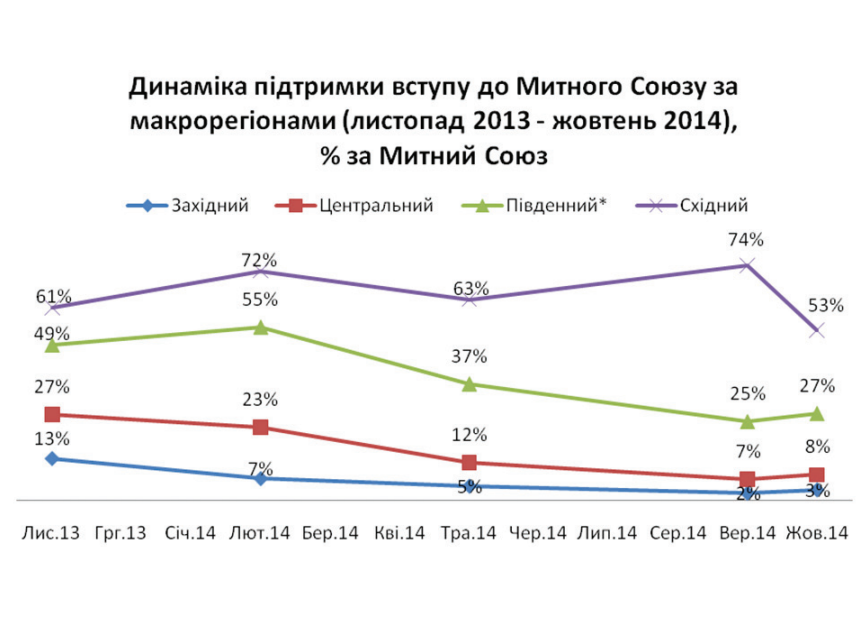

Діаграма 6.

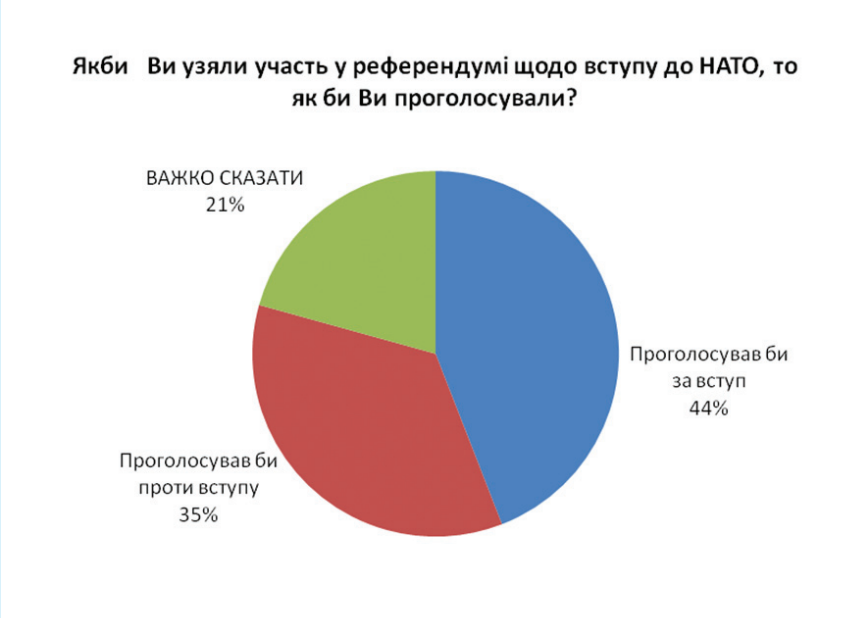

Діаграма 7.

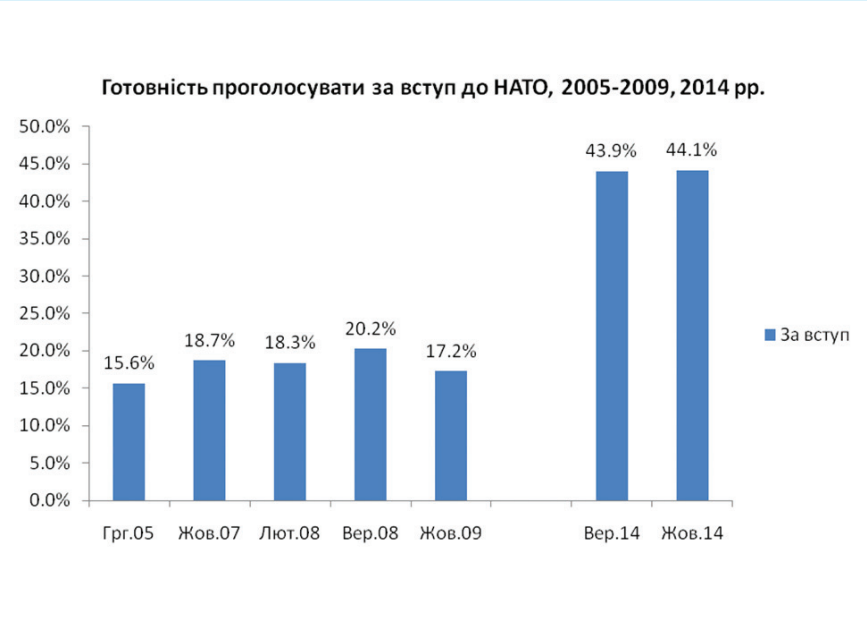

Діаграма 8.**

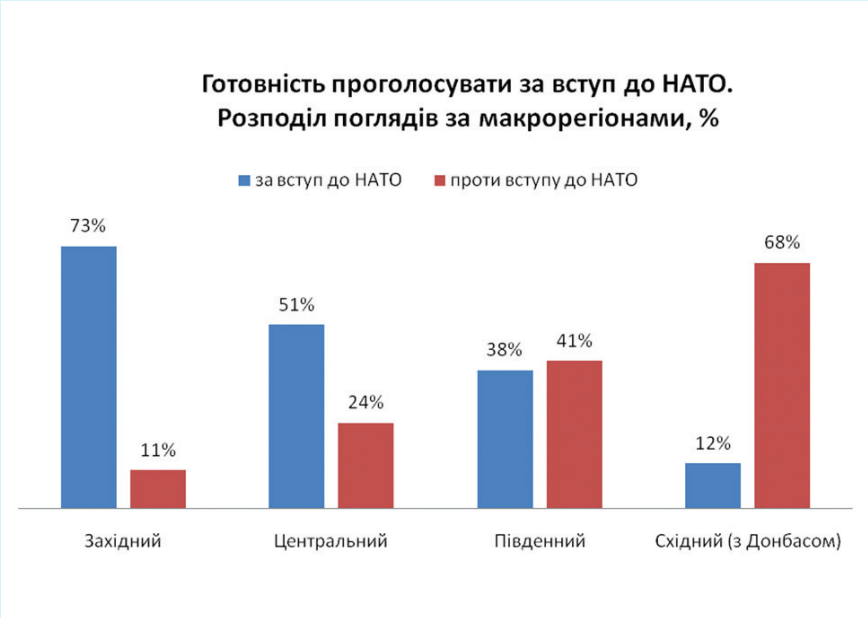

жає над прихильниками ЄС: за Митний Союз у цьому регіоні готові проголосувати 53%, за ЄС — 19%.

Якщо подивитися на динаміку вибору між вступом до Європейського Союзу чи до Митного Союзу за регіонами України (діаграма 4-5) то можна побачити, що у західних та центральних областях проєвропейські орієнтації переважали протягом всього досліджуваного періоду, і почали посилюватися після подій Майдану (після листопада 2013 року). Натомість для жителів Півдня переламною подією стало збройне протистояння на Сході.

Жителі Півдня у більшості негативно сприймали події Майдану, і у лютому 2014 року (кульмінація Майдану) підтримка вступу до ЄС (на чому, з-поміж іншого, акцентувалися учасники Майдану) на півдні знизилася до рекордно низьких 19%, а підтримка вступу до Митного Союзу в регіоні зросла до 55%. Проте після квітня 2014 року, коли почалися протистояння на Сході, і особливо після того, як ці протистояння переросли у відкритий збройний конфлікт, підтримка союзу з Росією на півдні різко упала (із 55% у лютому до 27% у жовтні 2014 року), а підтримка вступу до ЄС зросла із 19% до нинішніх 46%. Тобто, на сьогоднішній день, частка прихильників ЄС переважає над прихильниками союзу з Росією не лише на заході і в центрі, але і в південних областях України.

Порівняно із вереснем, у жовтні дещо змінилися погляди і жителів Сходу: частка тих, хто виступає за приєднання до Митного Союзу в цьому регіоні знизилася із 74% до 53%, а частка прихильників вступу до Євросоюзу зросла із 13% до 19%.

Ставлення до вступу України до НАТО

Цьогорічні події в Україні спонукали багатьох переосмислити не лише ставлення до ЄС та Росії, але і погляди щодо НАТО. Як показують результати опитування, якби референдум з питання, чи вступати Україні до НАТО, відбувався у жовтні цього року, більшість (44%) проголосували би за приєднання до НАТО, 35% — проти, 21% — не визначилися.

У попередні роки підтримка вступу до НАТО серед населення України була суттєво нижче: за даними п'ятирічного моніторингу (2005–2009 роки), проведеного КМІСом, частка готових проголосувати за вступ України до НАТО не перевищувала 20%. Проте загроза територіальній цілісності та незалежності України, та відсутність дієвих міжнародних гарантій безпеки для України (Будапештський меморандум, як виявилося, «не працює») посилили усвідомлення необхідності приєднання до Північноатлантичного альянсу для забезпечення свободи і безпеки України.

Як і раніше, в питанні вступу до НАТО немає регіональної згоди. Найбільшою мірою вступ до НАТО підтримують жителі західних та центральних областей: в західному регіоні за вступ до НАТО готові проголосувати 73%, в центральному регіоні — 51%.

У південних областях вступ до НАТО підтримують 38%, проти — 41%. На Сході абсолютна більшість (68%) виступають проти вступу України до НАТО.

Тобто, зважаючи на складну ситуацію в країні та першочергову необхідність збереження територіальної єдності та побудови національної єдності, доволі поспішними видаються заяви нинішнього Президента про те, що політичний курс на інтеграцію в євроатлантичний простір безпеки «відображає бажання українських громадян»[1]. Так, Україна зараз як ніколи потребує захисту суверенітету, проте окрім проблеми зовнішньої загрози існує проблема посилення внутрішнього розколу. Встановлюючи принципом зовнішньої політики членство в Північно-Атлантичному альянсі, необхідно зробити це рішення зрозумілим для жителів усієї країни — інакше, окрім зовнішньої загрози, ми ризикуємо отримати тривалий внутрішній конфлікт. ■

1 Звернення П.Порошенко до членів Парламентської асамблеї НАТО, зачитане 25.11.2014 року на 60-й сесії асамблеї в Гаазі радником українського президента Ростиславом Павленком.

ТАБЛИЦІ

Таблиця 1. *Розподіл відповідей на запитання* ***«Якби в найближчу неділю проходив референдум про те, куди вступати Україні — до Європейського Союзу чи до Митного Союзу з Росією, Білоруссю і Казахстаном, як би Ви вчинили?»****, %*

...проголосували б за вступ до Європейського Союзу	55.5
...проголосували б за вступ до Митного Союзу з Росією, Білоруссю і Казахстаном	22.0
...чи не брали б участі в такому референдумі?	6.0
ВАЖКО СКАЗАТИ, НЕ ЗНАЮ	16.5

Таблиця 2. *Розподіл відповідей на запитання* ***«Якби в найближчу неділю проходив референдум про те, куди вступати Україні — до Європейського Союзу чи до Митного Союзу з Росією, Білоруссю і Казахстаном, як би Ви вчинили?»*** *за макрорегіонами, %*

	Західний	Центральний	Південний	Східний
...проголосували б за вступ до Європейського Союзу	86.6	66.8	45.7	19.5
...проголосували б за вступ до Митного Союзу з Росією, Білоруссю і Казахстаном	3.4	8.1	27.3	53.5
...чи не брали б участі в такому референдумі?	3.7	5.1	9.2	6.2
ВАЖКО СКАЗАТИ, НЕ ЗНАЮ	6.2	19.9	17.8	20.8

Таблиця 3. *Динаміка вибору між вступом до Європейського Союзу чи вступом до Митного Союзу (2013–2014 рр.), %*

	Лютий 2013	Вересень 2013	Листопад 2013	Лютий 2014	Травень 2014	Вересень 2014	Жовтень 2014
...проголосували б за вступ до Європейського Союзу	38.9	41.0	37.8	42.6	46.8	53.0	55.5
...проголосували б за вступ до Митного Союзу з Росією, Білоруссю і Казахстаном	39.8	35.4	37.9	37.3	27.1	25.0	22.0
...чи не брали б участі в такому референдумі	9.2	10.1	7.9	8.6	12.2	8.9	6.0
ВАЖКО СКАЗАТИ, НЕ ЗНАЮ	12.1	13.5	16.5	11.4	14.0	13.1	16.5

Таблиця 4. *Динаміка підтримки вступу до Європейського Союзу за макрорегіонами (листопад 2013 — жовтень 2014), % готових проголосувати за ЄС*

	Західний	Центральний	Південний*	Східний
Листопад 2013	65.4	42.9	30.7	14.5
Лютий 2014	80.6	54.3	19.4	9.4
Травень 2014	82.3	57.9	28.3	11.7
Вересень 2014	85.8	66.6	39.0	13.5
Жовтень 2014	86.6	66.8	45.7	19.5

Таблиця 5. *Динаміка підтримки вступу до Митного Союзу за макрорегіонами (листопад 2013 — жовтень 2014), % готових проголосувати за Митний Союз*

	Західний	Центральний	Південний*	Східний
Листопад 2013	13.2	27.0	49.0	60.6
Лютий 2014	6.9	22.9	54.6	72.2
Травень 2014	4.6	11.8	36.7	63.3
Вересень 2014	2.4	6.6	24.8	74.0
Жовтень 2014	3.4	8.1	27.3	53.5

Таблиця 6. *Розподіл відповідей на запитання* ***«Якби Ви узяли участь у референдумі щодо вступу до НАТО, то як би Ви проголосували?»****, %*

Проголосував би за вступ	44.1
Проголосував би проти вступу	35.2
ВАЖКО СКАЗАТИ	20.7

Таблиця 7. *Розподіл відповідей на запитання* ***«Якби Ви узяли участь у референдумі щодо вступу до НАТО, то як би Ви проголосували?»*** *за макрорегіонами, %*

	Західний	Центральний	Південний	Східний
Проголосував би за вступ	73.0	51.0	38.4	12.4
Проголосував би проти вступу	10.6	23.7	41.0	68.3
ВАЖКО СКАЗАТИ	16.5	25.2	20.5	19.3

Таблиця 8. *Готовність проголосувати за вступ до НАТО, 2005–2009, 2014 рр., %*

	Грг.05	Жов.07	Лют.08	Вер.08	Жов.09	Вер.14	Жов. 14
За вступ	15.6	18.7	18.3	20.2	17.2	43.9	44.1
Проти вступу	57.2	59.8	62.1	62.6	63.1	37.6	35.2
Не брати участі у голосуванні	8.6	6.1	6.8	6.0	7.5	7.0	--
ВАЖКО СКАЗАТИ	18.6	15.5	12.8	11.2	12.1	11.5	20.7